

Ο Σταυρός του Χριστού και η κλήση του ανθρώπου στη φιλία του Θεού

/ [Γνώμες](#)

Η μνήμη του οσίου Φιλοθέου του Πρεσβυτέρου, στις 15 Σεπτεμβρίου εκάστου έτους, ακολουθεί αμέσως τη μεγάλη δεσποτική εορτή της Υψώσεως του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού.

- Γράφει ο Αρχιμ. Δημήτριος Τζιαφάς, Ιεροκήρυκας Ι.Μ. Θεσσαλονίκης
Υπεύθυνος Γραφείου Αναδείξεως και Προβολής των Ιερών Προσκυνημάτων της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης

Η Εκκλησία εξακολουθεί τις ημέρες αυτές να ζει μέσα στη λειτουργική

ατμόσφαιρα της εορτής και να στρέφει το βλέμμα της προς το ξύλο του θανάτου και της ζωής, επάνω στο οποίο ο Χριστός παρέδωσε εκουσίως τον εαυτό Του για τη σωτηρία του ολόκληρου του ανθρώπινου γένους. Μέσα σε αυτό το φως, η μνήμη ενός αγίου που φέρει το όνομα Φιλόθεος αποκτά ιδιαίτερη θεολογική και πνευματική σημασία. Ο Σταυρός φανερώνει το άπειρο μέτρο της θείας αγάπης και ο βίος του αγίου μαρτυρεί πώς ο άνθρωπος καλείται να ανταποκριθεί σε αυτή την αγάπη και να γίνει πράγματι «φίλος Θεού».

Η Εκκλησία ονομάζει τον Σταυρό «ζωοποιό», επειδή στο Πάθος του Χριστού φανερώνεται η σωτηριώδης δύναμη της θείας οικονομίας. Ο Υιός προσφέρει ελεύθερα τον εαυτό Του και εισέρχεται εκουσίως στον θάνατο για τη σωτηρία του ανθρώπου. Ο ευαγγελιστής Ιωάννης συμπυκνώνει αυτή την κίνηση στη φράση ότι ο Χριστός «ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἡγάπησεν αὐτούς» (Ιω. 13,1). Το «εἰς τέλος» βρίσκει την πληρέστερη έκφρασή του στον Σταυρό.

Λίγο πριν από το Πάθος, ο ίδιος ο Κύριος αποκαλύπτει στους μαθητές το μέτρο αυτής της αγάπης: «Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ιω. 15,13). Τα λόγια αυτά προαναγγέλλουν ὅσα πρόκειται να συμβούν στον Γολγοθά. Εκείνος που ομιλεί για την προσφορά της ζωής είναι ο ίδιος που σε λίγο θα προσφέρει τη δική Του ζωή. Και αμέσως μετά απευθύνεται στους μαθητές με μία ονομασία ιδιαίτερης θεολογικής βαρύτητας: «Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε» και «ὁμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους» (Ιω. 15,14-15).

Η φιλία με τον Θεό προσφέρεται από τον ίδιο τον Χριστό και θεμελιώνεται στην αγάπη που φθάνει μέχρι την αυτοπροσφορά. Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ερμηνεύοντας τα χωρία αυτά, παρατηρεί ότι ο Χριστός προσφέρει στους μαθητές συγκεκριμένα γνωρίσματα αυτής της σχέσεως: τους εμπιστεύεται ὅσα ἔλαβε ἀπὸ τον Πατέρα, τους καθιστά κοινωνούς του έργου Του και τους υπενθυμίζει ὅτι ἡ πρωτοβουλία της εκλογῆς ἀνήκει στον ἴδιο — «οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ’ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς» (Ιω. 15,16). Η φιλία με τον Θεό ἀρχίζει, επομένως, ἀπὸ την κίνηση του Θεοῦ πρὸς τον ἄνθρωπο και ολοκληρῶνεται ως ἀπάντηση πίστεως, υπακοῆς και αγάπης.

Η βιβλική έκφραση «φίλος Θεοῦ» ἔχει ἤδη βαθιές ρίζες στην Αγία Γραφή. Για τον Αβραάμ ἡ πρὸς Ἰάκωβον ἐπιστολή σημειώνει ὅτι «φίλος Θεοῦ ἐκλήθη» (Ιακ. 2,23), συνδέοντας τον χαρακτηρισμό με την πίστη που φανερώνεται μέσα στη ζωή. Στην Καινὴ Διαθήκη, ὑπὸ το φως του Σταυροῦ, ἡ ἐννοια αὐτή αποκτά πλήρες χριστολογικό περιεχόμενο: ο ἄνθρωπος καλείται να παραμείνει στην αγάπη του Χριστοῦ και να καταστήσει αὐτή την αγάπη τρόπο της υπάρξεώς του.

Μέσα σε αὐτό το ευαγγελικό πλαίσιο φωτίζεται και ἡ μνήμη του αγίου Φιλοθέου.

Το συναξαριακό δίστιχο συνοψίζει με εξαιρετική ακρίβεια την εκκλησιαστική πρόσληψη του προσώπου του:

«Ζήσας ὁ Φιλόθεος ὡς Θεῷ φίλος,

Ζωὴν ἄληκτον εὗρε σὺν Θεοῦ φίλοις».

Ιδιαίτερο βάρος έχει το «ζήσας». Η Εκκλησία συνδέει το όνομα με τον ίδιο τον βίο. Ο άγιος χαρακτηρίζεται φίλος του Θεού, επειδή η σχέση του με τον Θεό έγινε πολιτεία, τρόπος ζωής και μαρτυρία μέσα στην καθημερινή πραγματικότητα.

Ο όσιος Φιλόθεος καταγόταν από τη Μικρά Ασία, έζησε έγγαμο βίο, απέκτησε παιδιά και κατόπιν χειροτονήθηκε πρεσβύτερος. Η παράδοση τον παρουσιάζει ως άνθρωπο προσευχής και νηστείας, με ιδιαίτερη μέριμνα για τους φτωχούς και τους πεινασμένους. Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν μια αγιότητα που ωρίμασε μέσα στις ευθύνες της οικογένειας, της ιερωσύνης και της καθημερινής διακονίας. Η άσκηση συνδέθηκε με την αγάπη και η προσευχή με τη φροντίδα του πλησίον.

Ο βίος του αγίου μπορεί να αναγνωσθεί ουσιαστικά υπό το φως του Σταυρού. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, στην ομιλία του για τον Τίμιο και Ζωοποιό Σταυρό, παρουσιάζει το σταυρικό μυστήριο ως πραγματικότητα που διατρέχει ολόκληρη την πορεία της θείας οικονομίας και εισέρχεται στην πνευματική ζωή του πιστού. Ερμηνεύοντας τον παύλειο λόγο «ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ κόσμῳ» (Γαλ. 6,14), συνδέει τον Σταυρό με την κάθαρση από τα πάθη, την εσωτερική μεταμόρφωση και την πορεία προς τον Θεό.

Ο Παλαμάς υπενθυμίζει ακόμη ότι ο Χριστός μίλησε για την άρση του σταυρού πριν από το ίδιο το Πάθος: «Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Μτ. 16,24). Ο Σταυρός γίνεται έτσι και τρόπος μαθητείας, αγώνας εναντίον των παθών, υπακοή στο Ευαγγέλιο και πορεία ακολουθίας του Χριστού.

Στο ίδιο πνεύμα ο απόστολος Παύλος γράφει: «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 6,14). Ο σταυρικός τρόπος ζωής μεταθέτει το κέντρο της υπάρξεως από την αυτάρκεια στην κοινωνία με τον Χριστό. Από αυτή την κοινωνία γεννώνται η ταπείνωση, η αγάπη, η προσφορά και η ευθύνη έναντι του άλλου.

Η ίδια αρχή διέπει και την εκκλησιαστική διακονία. Όταν οι μαθητές συζητούν για θέσεις και πρωτεία, ο Κύριος τούς παραπέμπει στον ίδιο τον τρόπο της ζωής Του: «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Μκ. 10,45). Η διακονία συνδέεται εδώ άμεσα

με την προσφορά της ζωής. Αυτό είναι το ευαγγελικό μέτρο κάθε ευθύνης μέσα στην Εκκλησία. Όσο μεγαλύτερη είναι η διακονία που ανατίθεται σε έναν άνθρωπο, τόσο βαθύτερη γίνεται η κλήση του να υπηρετεί το εκκλησιαστικό σώμα και να παραπέμπει πάντοτε προς τον Χριστό.

Μέσα σε αυτό το θεολογικό πλαίσιο αποκτούν ιδιαίτερο περιεχόμενο τα ονομαστήρια του Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Φιλοθέου. Το ίδιο το όνομα εκφράζει μια πνευματική κλήση: να γίνεται ο άνθρωπος ολοένα περισσότερο φίλος του Θεού και να αφήνει αυτή τη σχέση να μορφώνει τη ζωή και τη διακονία του.

Για τον επίσκοπο η κλήση αυτή αποκτά ιδιαίτερη εκκλησιολογική σημασία. Ο επίσκοπος προΐσταται της ευχαριστιακής συνάξεως, διακονεί την ενότητα της τοπικής Εκκλησίας, φυλάσσει την πίστη και ποιμαίνει τον λαό που του εμπιστεύθηκε η Εκκλησία. Η διακονία του αναφέρεται πάντοτε στον Χριστό, από τον οποίο προέρχεται και προς τον οποίο κατευθύνεται η ζωή του εκκλησιαστικού σώματος. Έχει γι' αυτό ιδιαίτερη σημασία ότι, κατά την ενθρόνισή του στη Θεσσαλονίκη, ο Μητροπολίτης Φιλόθεος ζήτησε από τους Θεσσαλονικείς να αρχίσουν μαζί μία πορεία γνωριμίας «με κέντρο της τον κοινό μας Γνώριμο, τον Χριστό». Στον ίδιο λόγο υπογράμμισε και την ανάγκη της σχέσεως και της κοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Οι επισημάνσεις αυτές εκφράζουν έναν σαφή εκκλησιολογικό προσανατολισμό: ο Χριστός στο κέντρο και η ζωή της Εκκλησίας ως κοινωνία προσώπων.

Η 15η Σεπτεμβρίου αποκτά ακόμη μία ιδιαίτερη σημασία για την Εκκλησία της Θεσσαλονίκης, καθώς την ίδια ημέρα τιμάται και ο άγιος Συμεών, Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Η μνήμη του υπενθυμίζει ότι η επισκοπική διακονία ασκείται πάντοτε μέσα στη συνέχεια της τοπικής Εκκλησίας. Κάθε επίσκοπος παραλαμβάνει μια ζωντανή εκκλησιαστική παράδοση, εντάσσεται σε αυτήν και καλείται να τη διακονήσει με πιστότητα.

Η πορεία από τη 14η στη 15η Σεπτεμβρίου αποκτά έτσι εσωτερική συνοχή. Στην Ύψωση προβάλλεται ο Σταυρός ως αποκάλυψη της αγάπης του Θεού. Στον λόγο του Χριστού η αγάπη αυτή ανοίγει τον δρόμο της φιλίας: «ὁμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους». Στον βίο του αγίου Φιλοθέου η φιλία με τον Θεό λαμβάνει συγκεκριμένη μορφή μέσα στην πίστη, την προσευχή, την εγκράτεια, την οικογενειακή ευθύνη, την ιερωσύνη και τη φροντίδα του πλησίον. Στην εκκλησιαστική διακονία η ίδια κλήση εκφράζεται ως ευθύνη για το σώμα της Εκκλησίας και ως σταθερή αναφορά στον Χριστό.

Το όνομα «Φιλόθεος» γίνεται έτσι μία σύντομη ομολογία και μία πνευματική

πρόσκληση. Φίλος του Θεού είναι εκείνος που έχει δεχθεί τη θεία φιλία ως δωρεά και επιτρέπει στη δωρεά αυτή να καρποφορεί μέσα στη ζωή του. Ο Σταυρός αποκαλύπτει το μέτρο της αγάπης: «ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ». Ο ἅγιος Φιλόθεος μαρτυρεῖ ὅτι αὐτὴ ἡ κλήση μπορεῖ νὰ γίνῃ καθημερινή πράξη πίστεως, αγάπης καὶ διακονίας.

Μέσα σε αὐτὴ τὴν προοπτικὴ αποκτᾶ καὶ ἡ ταπεινὴ μας εὐχή πρὸς τὸν εορτάζοντα σεπτὸ Ποιμενάρχη τῆς αἰγιόκου Θεσσαλονίκης τὸ οὐσιαστικὸ ἐκκλησιαστικὸ τῆς περιεχόμενο: ὁ Θεὸς νὰ τοῦ χαρίζει υγεία, δύναμη καὶ πολυχρόνια ἀρχιερατικὴ διακονία, ὥστε νὰ ποιμαίνει τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία με σταθερὸ κέντρο τὸν Χριστό καὶ με τὸν Τίμιον Σταυρό ὡς μέτρο αγάπης, ἐυθύνης καὶ προσφοράς. Καὶ τὸ ὄνομα ποὺ ἐπάξια φέρει νὰ παραμένῃ ἡ διαρκὴς υπόμνηση τῆς κλήσεως ποὺ τόσο περιεκτικὰ ἀποδίδει τὸ συναξαριακὸ δίστιχο: νὰ ζεῖ ὁ ἄνθρωπος «ὡς Θεῷ φίλος».